

The Relationship between High School Students' Levels of Psychological Resilience and Spirituality During the Covid-19 Pandemic*

Fatma ACAR¹

Bünyamin HAN²

Abstract

In this study, the relationship between the psychological resilience and spirituality levels of high school students during the COVID-19 epidemic was examined. However, the differences between students' views were also investigated according to their characteristics such as school type, gender, age, number of siblings, parental coexistence, whether there are other individuals living together at home, family income status, and Covid disease status. In the research, general survey and relational survey models, which are quantitative research designs, were used. The "Brief Resilience Scale" developed by Doğan (2015) and the "Spirituality Scale" developed by Şirin (2018) were used as data collection tools. 512 high school students attending high schools in Kütahya province participated in the study in the 2021-2022 academic year. The data of the research were analyzed using computer package programs. In the analyses, descriptive analyzes (percentage, frequency), difference analyzes (t-test, ANOVA) and correlation analyzes were performed. According to the results of the research, it was determined that the students' perceptions of psychological resilience were at a moderate level. There was no significant difference between the opinions of the students on the psychological resilience levels according to the type of school, age, number of siblings, mother and father relationship status, whether there is another person living in the house, family income status and Covid-19 disease status. However, there was a difference according to gender. On the other hand, it was determined that the students' perception of spirituality was at a high level. While no significant difference was found between the perceptions of spirituality according to school type, age, number of siblings, whether there is another person living at home, family income status, and Covid-19 disease, there is significant difference between students' views on spirituality levels according to gender and parental union status. In addition, it was determined that as the spirituality levels of the students increased, their psychological resilience levels also increased. In order to increase the psychological resilience of the students, it is recommended to carry out activities that increase the level of spirituality.

Keywords: Spirituality, Resilience, High School, Student Covid-19

* This study is derived from the Master's Thesis prepared by first author under the supervision of 2nd author

1 Teacher, Graduate Student, Kütahya Dumlupınar University, Department of Spiritual Guidance and Counseling, fatmaacar1743@gmail.com

2 Corresponding Author, Assoc. Dr. Kütahya Dumlupınar University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Kütahya. bunyaminhan@gmail.com, ORCID No: <https://orcid.org/0000-0003-0204-5686>

For citation: Acar, F. & Han, B. (2022). Covid-19 salgını döneminde liseli öğrencilerin psikolojik sağlık ve maneviyat düzeyleri arasındaki ilişki [The relationship between high school students' levels of psychological resilience and spirituality during the covid-19 pandemic]. *Siirt Eğitim Dergisi [Siirt Journal of Education]*, 2(2), 92-114.

Siirt Eğitim Dergisi

Araştırma Makalesi

Başvuru Tarihi: 25.11.2022

Kabul Tarihi: 21.12.2022

Covid-19 Salgını Döneminde Liseli Öğrencilerin Psikolojik Sağlık ve Maneviyat Düzeyleri Arasındaki İlişki*

Fatma ACAR¹Bünyamin HAN²

Özet

Bu çalışmada, COVID-19 salgını döneminde liseli öğrencilerin psikolojik sağlık ve maneviyat düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin; okul türü, cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, anne-baba birliktelik durumu, evde birlikte yaşayan başka bireylerin olup olmama durumu, ailenin gelir durumu, Covid hastalığı geçirme durumu gibi özelliklerine göre de görüşleri arasındaki farklılıklar araştırılmıştır. Araştırmada, nicel araştırma desenlerinden genel tarama ve ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak Doğan (2015) tarafından geliştirilen “Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği (KPSÖ)” ve Şirin (2018) tarafından geliştirilen “Maneviyat Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmaya 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Kütahya ilinde bulunan liselerde öğrenimine devam eden 512 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın verileri bilgisayar paket programları kullanılarak analiz edilmiştir. Analizlerde betimsel analizler (yüzde, frekans), fark analizleri (t-testi, ANOVA) ve korelasyon analizleri yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin psikolojik sağlık algılarının orta düzeyde olduğu saptanmıştır. *Okul türü, yaş, kardeş sayısı anne ve baba birliktelik durumu, evinde yaşayan başka birey olup olmaması durumu, aile gelir durumu ve Covid-19 hastalığı geçirme durumuna* göre öğrencilerin psikolojik sağlık düzeylerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Ancak *cinsiyete* göre fark saptanmıştır. Diğer taraftan öğrencilerin maneviyat algılarının ise yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. *Okul türü, yaş, kardeş sayısı, evinde yaşayan başka birey olup olmaması durumu, aile gelir durumu, Covid-19 hastalığı geçirme durumuna* göre maneviyat algıları arasında anlamlı fark saptanmazken *cinsiyet ve anne ve baba birliktelik durumuna* göre öğrencilerin maneviyat düzeylerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerin maneviyat düzeyleri arttıkça psikolojik sağlık düzeylerinin de arttığı saptanmıştır. Öğrencilerin psikolojik sağlıklarını artırmak için maneviyat düzeylerini artırıcı faaliyetlerin yapılması önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Maneviyat, Psikolojik sağlık, lise, öğrenci Covid-19

* Bu çalışma sorumlu yazarın danışmanlığında yürütülmekte olan birinci yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Öğretmen, Yüksek Lisans Öğrencisi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı, fatmaacar1743@gmail.com.

² Sorumlu Yazar, Doç. Dr. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Kütahya. bunyaminhan@gmail.com ORCID No: <https://orcid.org/0000-0003-0204-5686>

Atf için: Acar, F. & Han, B. (2022). Covid-19 salgını döneminde liseli öğrencilerin psikolojik sağlık ve maneviyat düzeyleri arasındaki ilişki [The relationship between high school students' levels of psychological resilience and spirituality during the covid-19 pandemic]. *Siirt Eğitim Dergisi [Siirt Journal of Education]*, 2(2), 92-114.

Giriş

Yeni Koronavirüs Hastalığı (Covid-19), 2019 yılının sonunda Çin'in Vuhan kentinde ortaya çıkan ve solunum yolunda bazı belirtilerle (ateş, öksürük, nefes alıp vermede güçlük çekme) tanımlanan bir virüsdür (Sağlık Bakanlığı, 2020). Covid-19 pandemisi ile dünyada birçok değişiklikler meydana gelmiştir. Okulların tatil edilmesi, insanların uzun süre karantinada kalması ve yakınları kaybetme gibi durumlar insanları manevi ve psikolojik açıdan etkilemiştir. Bu hastalıkla ortaya çıkan bilinmezlik korkusu ruhsal, manevi ve psikolojik sorunlara sebep olmuştur. Araştırmalarda Covid-19 salgını esnasında testleri pozitif çıkan bireylerle aynı ortamda bulunanlarda çok büyük derecede psikolojik olumsuz sonuçlarının olduğu belirtilmektedir (Karakaş, 2020). Covid-19 pandemi sürecinde bireyler; ihtiyaçlarını karşılayamamak, süreçle ilgili yanlış bilgi aktarımı, sosyal yönden kısıtlanmak, maddi sıkıntılar, virüse yakalanmak ya da temaslı olmak ve bu sebeple karantinaya alınmak gibi sebeplerden ötürü olumsuz etkilenmektedirler (Aşkın, Bozkurt & Zeybek, 2019).

Sosyalleşme ihtiyacında olan gençler özellikle bu durumdan etkilenen gruplar içerisinde yer almaktadır. Okulların yüz yüze olmaması, sosyal kısıtlar nedeniyle gençlerin sosyalleşmeleri azalmış ve bu durum psikolojik birçok sorunu beraberinde getirmiştir. Yüz yüze ilişkiler gerçekleştirilemediği için de manevi anlamda da sıkıntılar yaşanmasına sebep olmuştur. Çünkü insan sosyal bir varlıktır. Bu sosyalliği yaşayamaması ise pek çok sorunu neden olmaktadır. Bu sorunlarla başa çıkmada maneviyat önemli bir belirleyici faktör olabilir. Aras (2021) psikolojik sağlamlık ve umut değişkenlerinin ciddi sorun yaşayan bireylerde travma sonrası iyileşmeye olumlu yönde katkı sunduğunu saptamıştır.

Türkçede kullanılan maneviyat kelimesi Arapça kökünden türemiş ve “*maddi olmayan, manevi şeyler, mecazi anlamda yürek gücü, moral*” anlamına gelmektedir (Türk Dil Kurumu [TDK], 2022). Maneviyat genel olarak yaşamda anlam arama, aşkınlıkla (yücelikle) karşılaşma, bağlanma hissi, nihai bir gerçek ya da en yüksek bir değer arama, gizemli bir varlığa saygı ve minnettarlık ve kişisel bir değişim gibi hususları içeren dinle ilişkili olabileceği gibi dinin dışında da yaşanabilen kişisel deneyimlerin bütünüdür (Şirin, 2018). Maneviyat, insan hayatına anlam katar ve uzun zamandan beri psikoloji ve psikolojik danışmanlık konusunda kişinin ruh sağlığını korumada önemli bir faktör olarak kabul edilir. Bireylerin hayatta karşılaştıkları zorluklarla baş etmelerini kolaylaştıran bu kavram, son yıllarda psikolojik danışma ve rehberlik lisans derslerine manevi rehberlik derslerinin eklenmesiyle Türk literatüründe daha yaygın bir terim haline gelmiştir (Tunç & Totan, 2020). Maneviyatın öneminin farkına varıldığı yaklaşımlara göre maneviyatın eksikliği vücutta hastalıkları ortaya çıkarır veya hızlandırır (Köylü, 2010). Yapılan çalışmalarda maneviyat düzeyinin düşük oluşu kişiyi olumsuz yönde etkilediği yönünde bulgular ortaya konulmuştur (Horozcu, 2010). Maneviyat psikoloji sahasındaki birçok araştırmaya da konu olmuştur. Maneviyat, seküler olarak kabul edilen iş, eğitim, sağlık gibi pek çok alana da bünyesinde barındıracak şekilde geniş bir alana yayılmıştır (Zembilci, 2017).

Bugünün dünyasında insanlar pek çok sıkıntı ile karşılaşmaktadır. Covid-19 salgını ile birlikte bireyler psikolojik sağlamlıklarını muhafaza etme noktasında sıkıntı yaşamaktadırlar. Bu sıkıntılarla baş edebilmek için bilimsel anlamda takviye almak önemlidir. Bu noktada psikolojik sağlamlığın önemi belirginleşmeye başlamıştır (Akfırat & Özsoy, 2021). Psikolojik sağlamlık iyileşme gücü, sıkıntılarla baş edebilme gücü, dayanıklılık, kuvvetlilik, güçlülük gibi anlamlara gelmektedir (Gürkan, 2006). Psikolojik sağlamlık, şartların kötüleşmesi neticesinde bu şartları göğüslenme ve adaptasyon kurma ve üstesinden gelme yeteneğidir (Öz & Yılmaz, 2009). Bireyin psikolojik sağlamlığını korumasını oldukça önemli görülmekte ve ruhsal bozuklukları olmayan kişilerin psikolojik olarak daha dayanıklı insanlar olduğu ifade edilmektedir (Aydın & Egemberdiyeva, 2018). Dolayısıyla bireylerin maneviyat düzeyleri ve psikolojik sağlamlıkları arasında bir ilişkinin varlığından bahsetmek mümkündür.

Araştırmanın amacı

Bu araştırma, Covid-19 sürecinde gençlerin maneviyat düzeyleri ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmayı amaçlamıştır. Bu kapsamda Covid-19 sürecinde liseli gençlerin maneviyat ve psikolojik sağlamlık düzeyleri çeşitli değişkenlere (okul türü, cinsiyet, yaş, kardeş sayısı,

anne-baba birliktelik durumu, evde birlikte yaşayan başka bireylerin olup olmama durumu, ailenin gelir durumu, Covid hastalığı geçirme durumu) göre incelenmiştir. Ayrıca gençlerin maneviyat ve psikolojik sağlamlık algıları arasındaki ilişki de araştırılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nicel araştırma modelinde desenlenmiş betimsel bir çalışmadır. Bu çalışmada, genel tarama modeli kullanılmıştır. Karasar (2012: 81) tarama modelini, geçmişte veya halen var olan bir durumu olduğu şekilde tanımlayan araştırma modeli olduğunu ifade etmektedir. Betimsel tarama modelleri, “geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Tarama modeli araştırmalarda, bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşleri, ilgi, beceri, yetenek ve tutum vb. özellikleri kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır” (Büyüköztürk, vd., 2011). “Çalışmalarda tarama yolu ile bulunan ilişkiler gerçek bir neden-sonuç ilişkisi olarak yorumlanmamalıdır. Fakat o yönde bazı ipuçları verebilir. Bir değişkendeki durumun bilinmesi halinde ötekinin kestirilmesine yönelik isabetli sonuçlar sunar” (Karasar, 2012: 81). Bu bağlamda bu çalışmada lise düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin psikolojik sağlamlık ve maneviyat düzeylerini ortaya koymak amacıyla betimsel tarama modeli tercih edilmiştir. Ayrıca bu değişkenlerin arasındaki ilişkileri ve bu değişkenler ile bağımsız değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla da ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Kütahya ilinde bulunan liselerde öğrenimine devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Bu çalışmada, zamanın sınırlı olması, evrenin tamamına ulaşmadaki zorluklar ve ekonomiklik ilkesi gereğince hedef evreni temsil edebilecek büyüklükte bir örneklem üzerinde çalışılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın örnekleme, Kütahya il merkezinde bulunan farklı lise türlerinden (İmam Hatip Lisesi, Proje İmam Hatip Lisesi, Anadolu Lisesi, Meslek Lisesi) random yöntemiyle seçilen 512 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında ulaşılabilecek örneklem sayısı literatürdeki kriterlere göre oluşturulan tabloya göre yeterli görülmüştür (Sekaran ve Bougie, 2016). Bu öğrencilere online formlar aracılığıyla ölçekler ulaştırılmış ve gönüllülük esasına göre veriler toplanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin; okul türü, cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, anne-baba birliktelik durumu, evde birlikte yaşayan başka bireylerin olup olmama durumu, ailenin gelir durumu, Covid hastalığı geçirme durumu gibi özelliklerine yönelik bilgiler şu şekildedir:

Araştırmada görüşleri alınan öğrencilerin %18,9'u İmam Hatip Lisesinde, %7,4'ü Proje İmam Hatip Lisesinde, %54,1'i Anadolu Lisesinde, %19,5'i ise meslek Lisesinde öğrenim görmektedirler. Araştırmada görüşleri alınan katılımcıların %71,3'ü kız, %28,7'si ise erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmada görüşleri alınan öğrencilerin %18,6'sı 14 yaşında, %32,8'i 15 yaşında, %27,0'si 16 yaşında, %21,7'si ise 17 ve üstü yaşında olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %30,7'sinin kardeşi olmayıp ailenin tek çocuğu olduğu, %35,2'sinin 1 kardeşi olduğu, %30,5'inin 2 kardeşi olduğu, %3,7'sinin ise 3 ve fazla kardeşi olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %83,4'ünün anne ve babasının birlikte olduğunu, %16,6'sı ise anne ve babasının ayrı olduklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %21,9'unun evinde birlikte yaşayan başka bireylerin olduğunu, %78,1'i ise evde başka birileriyle yaşamadığını ifade etmişlerdir. Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin %40,8'inin aile geliri asgari ücret düzeyinde, %51,6'sının aylık gelir durumu 5000-10000 TL arası olduğu, %7,6'sının ise aile gelirinin 10000 TL ve üstü olduğu ifade edilmiştir. Araştırmada görüşleri alınan öğrencilerin %34,0'ü Covid-19 hastalığı geçirmiş iken %66,0'sı ise bu hastalığı geçirmediğini ifade etmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplamak amacıyla kullanılan ölçme aracı üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu, ikinci bölümde Doğan (2015) tarafından geliştirilen “Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği” kullanılmıştır. KPSÖ 6 madde ve tek boyuttan oluşan ve toplam ölçek düzeyinde puanlanan bir ölçektir. Ölçeğin 2, 4 ve 6. maddeleri ters kodlanmaktadır. Ölçeğin örnek ifadeleri “Sıkıntılı zamanlardan sonra kendimi çabucak toparlayabilirim” şeklindedir. Üçüncü bölümde ise Şirin (2018) tarafından geliştirilen “Maneviyat Ölçeği” kullanılmıştır. Maneviyat Ölçeği 7 alt boyut ve 27 maddeden oluşmaktadır.

Uygulama, Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada kapsamında kullanılacak verilerinin toplanması ve ölçme araçlarının uygulanabilmesi için il önce Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Beşeri ve Sosyal Araştırmalar Etik Kurulu’ndan araştırma için etik kurul izni alınmıştır. Daha sonra ise Kütahya İl Milli Eğitim Müdürlüğünden uygulama izni alınmıştır.

Araştırmanın örnekleme uygun örnekleme tekniği ile belirlenmiş ve basit seçkisiz yöntemle öğrencilere ulaşılmıştır. Araştırma için Kütahya il merkezindeki farklı türdeki liselerden (İmam Hatip Lisesi, Proje İmam Hatip Lisesi, Anadolu Lisesi, Meslek Lisesi) öğrencilere ulaşılmıştır. Örnekleme dahil edilen liselerdeki öğrencilerin okullarına ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında kullanılan ölçeklerle ilgili gerekli açıklamalar yapılmış olup gönüllülük esası dikkate alınarak uygulama yapılmıştır. Veriler online formlar aracılığıyla toplanmıştır. Bu şekilde elde edilen verilerden uygun olmayan ve özensiz doldurulan veriler veri setinden çıkarıldıktan sonra toplamda 512 veri üzerinde analizler yapılmıştır.

Araştırma kapsamında toplanan verilerin analizi için araştırmadaki bağımsız değişkenler ile bağımlı değişkenler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılan anlamlılık testlerinde öncelikle parametrik analizlerin temel varsayımlarından olan verilerin normalliği test edilmiştir. Veri setinin normalliğinin test edilmesi için verilerin çarpıklık ve basıklık katsayıları hesaplanmıştır. Ölçeğin çarpıklık ve basıklık katsayı değerleri -1,50 ile 1,50 arasında değiştiği için bu değerler verilerin normale yakın bir dağılım gösterdiğini göstermektedir (George ve Mallery, 2010: 114). Araştırmanın çarpıklık ve basıklık katsayıları (-,095-1,244; -,283 - ,100) kabul edilebilir sınırlar içinde olduğu görülmüştür. Ayrıca verilerin normalliği için saçılım grafiğine de bakılmıştır.

Bu araştırmada elde edilen veri seti normal dağılım gösterdiği için analizlerde parametrik testler kullanılmıştır. Verilerin analizi için bilgisayar paket programları kullanılarak betimsel analizler ve anlamlılık analizleri yapılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin boyut ve madde ortalamalarının düzeyleri belirlenirken “1,00- 1,79: Hiç uygun değil”, “1,80- 2,59: Uygun değil”, “2,60- 3,39: Biraz uygun”, “3,40- 4,19: Uygun”, “4,20- 5, 00: Tamamen uygun” kriterleri ölçüt olarak kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan analizlerde anlamlılık düzeyi olarak 0.05 değeri kullanılmıştır. Buna göre analizlerde elde edilen p değerinin 0.05’den küçük olduğu durumlarda bu değer anlamlı bir farklılık oluşturduğu, p değerinin 0.05’den büyük olması durumunda ise gurupların görüşler ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı şeklinde yorumlanarak değerlendirmeler yapılmıştır. Fark testlerinin belirlenmesi amacıyla yapılan ANOVA testinde anlamlı fark tespit edildiği durumda bu anlamlı farkın kaynağını ortaya koymak için çoklu karşılaştırma (Post Hoc) testlerinden LSD testi kullanılmıştır.

Verilerin Geçerlik ve Güvenirliği

Araştırmada kullanılan ölçeklerin Cronbach’s Alpha iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. Buna göre bu araştırmada kullanılan “Psikolojik Sağlık Ölçeği” toplamında elde edilen puanlar için hesaplanan iç tutarlık katsayısı ,631 olarak bulunmuştur. “Maneviyat Ölçeği” için ise Cronbach’s

Alpha iç tutarlık katsayısı ,869 olarak hesaplanmıştır. Bu değerler dikkate alındığında ölçeğin yapı geçerliği ve güvenilirliğini hesaplamak için yapılan analizlerin geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmada toplanan veriler analiz edilerek ulaşılan bulgular ortaya konulmaktadır. Araştırmanın bulgularını elde etmek için yöntem bölümünde belirlenen analiz teknikleriyle veriler analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular araştırmanın alt problemlerinde belirtilen sıraya uyularak verilmiştir. Araştırmanın bulguları daha anlaşılır olması amacıyla görselleştirilerek tablolar kullanılmıştır.

1. Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin psikolojik sağlık düzeylerine yönelik görüşlerinin dağılımlarını ortaya çıkarmak için ölçeğe aracındaki tüm maddelere verilen cevapların madde ortalamaları, standart sapmaları ve bunların düzeyleri hesaplanmış ve elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Madde Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Düzeyleri

Maddeler	N	$\bar{X}$	Ss	Düzye
1. Sıkıntılı zamanlardan sonra kendimi çabucak toparlayabilirim.	512	3.01	1.14	Biraz uygun
2. Stresli olayların üstesinden gelmekte güçlük çekerim.*	512	3.14	1.17	Biraz uygun
3. Stresli durumlardan sonra kendime gelmem uzun zaman almaz.	512	2.96	1.20	Biraz uygun
4. Kötü bir şeyler olduğunda bunu atlatmak benim için zordur.*	512	3.03	1.24	Biraz uygun
5. Zor zamanları çok az sıkıntıyla atlattım.	512	2.79	1.16	Biraz uygun
6. Hayatımdaki olumsuzlukların etkisinden kurtulmam uzun zaman alır.*	512	3.07	1.14	Biraz uygun
Ölçek toplam	512	3.00	0.70	Biraz uygun

* Bu maddeler tersten kodlanmaktadır. “1,00- 1,79: Hiç uygun değil”, “1,80- 2,59: Uygun değil”, “2,60- 3,39: Biraz uygun”, “3,40- 4,19: Uygun”, “4,20- 5, 00: Tamamen uygun”

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrenciler psikolojik sağlık ölçeğinin toplamına ($\bar{X}=3.00$) “Biraz uygun” düzeyinde katılmaktadırlar. Buna göre öğrencilerin psikolojik sağlık algılarının orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin görüşlerine göre psikolojik sağlık ölçeğinde en yüksek ortalamaya sahip üç madde sırasıyla şunlardır; “2. Madde; Stresli olayların üstesinden gelmekte güçlük çekerim” ($\bar{X}=3.14$; Biraz uygun); “6. Madde; Hayatımdaki olumsuzlukların etkisinden kurtulmam uzun zaman alır; ($\bar{X}=3.07$; Biraz uygun); “4. Madde; Kötü bir şeyler olduğunda bunu atlatmak benim için zordur” ($\bar{X}=3.03$; Biraz uygun).

Bazı Değişkenlere Göre Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin Psikolojik Sağlık düzeylerinin; okul türü, cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, anne-baba birliktelik durumu, evde birlikte yaşayan başka bireylerin olup olmama

durumu, ailenin aylık gelir durumu, Covid hastalığı geçirme durumu gibi değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

Okul Türüne Göre Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeyleri

Öğrencilerin *okul türüne* göre psikolojik sağlık düzeylerine yönelik görüş ortalamaları ile standart sapma değerlerinin sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2. Okul Türüne Göre Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeylerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Ölçek	Okul türü	n	$\bar{X}$	Ss
Psikolojik Sağlık	İmam Hatip Lisesi	97	2.97	0.68
	Proje İmam Hatip Lisesi	38	2.89	0.88
	Anadolu Lisesi	277	3.06	0.71
	Meslek Lisesi	100	2.90	0.59
	Toplam	512	3.00	0.70

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğrencilerin *okul türüne* göre Psikolojik Sağlık düzeylerine ilişkin görüşlerinin ortalamaları ölçek toplamında 2.89 ile 3.06 arasında değişmektedir. Elde edilen görüş ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını ortaya çıkarmak amacıyla ANOVA testi analizi yapılmış ve buna yönelik ulaşılan sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3. Okul Türüne Göre Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin ANOVA Testi Sonuçları

Ölçek	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Farkın Kaynağı
Psikolojik Sağlık	Gruplar arası	2.554	3	.851			
	Grup içi	245.834	508	.484	1.760	.154	-
	Toplam	248.389	511				

Tablo 3’de görüldüğü gibi *okul türüne* göre öğrencilerin psikolojik sağlık düzeylerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>.05$).

Cinsiyete Göre Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeyleri

Öğrencilerin *cinsiyetine* göre psikolojik sağlık düzeylerine yönelik görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla t-testi uygulanarak analiz edilmiş ve buna yönelik elde edilen analiz sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 5. Cinsiyete Göre Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeylerine İlişkin t-Testi Sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t	Sd	p
Psikolojik Sağlık	Kız	365	2.96	0.70	-2.261	510	.024*
	Erkek	147	3.11	0.67			

Tablo 5’de görüldüğü gibi *cinsiyete* göre öğrencilerin psikolojik sağlık düzeylerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmıştır ($p=.024<.05$). Buna göre erkek öğrencilerin psikolojik sağlık düzeyleri kız öğrencilere nispeten anlamlı olarak daha yüksektir.

Yaşlarına Göre Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeyleri

Öğrencilerin yaşlarına göre psikolojik sağlık düzeylerine yönelik görüş ortalamaları ile standart sapma değerlerinin sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 6. Yaşlarına Göre Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeylerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Ölçek	Yaş	n	$\bar{X}$	Ss
Psikolojik Sağlık	14 yaş	95	3.00	0.62
	15 yaş	168	2.98	0.68
	16 yaş	138	3.01	0.76
	17 yaş ve üstü	111	3.02	0.72
	Toplam	512	3.00	0.70

Tablo 6'de görüldüğü gibi öğrencilerin yaşına göre psikolojik sağlık düzeylerine ilişkin görüşlerinin ortalamaları ölçek toplamında 3.00 ile 3.01 arasında değişmektedir. Elde edilen görüş ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını ortaya çıkarmak amacıyla ANOVA testi analizi yapılmış ve buna yönelik ulaşılan sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 7. Yaşlarına Göre Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin ANOVA Testi Sonuçları

Ölçek	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Farkın Kaynağı
Psikolojik Sağlık	Gruplar arası	.097	3	.032			
	Grup içi	248.292	508	.489	.066	.978	-
	Toplam	248.389	511				

Tablo 7'de görüldüğü gibi yaşlarına göre öğrencilerin psikolojik sağlık düzeylerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>.05$).

Kardeş Sayısına Göre Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeyleri

Öğrencilerin kardeş sayısına göre psikolojik sağlık düzeylerine yönelik görüş ortalamaları ile standart sapma değerlerinin sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 8. Kardeş Sayısına Göre Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeylerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Ölçek	Kardeş sayısı	n	$\bar{X}$	Ss
Psikolojik Sağlık	Kardeş yok	157	3.01	0.62
	1 kardeş	180	3.00	0.74
	2 kardeş	156	2.98	0.70
	3 ve üstü kardeş	19	3.09	0.83
	Toplam	512	3.00	0.70

Tablo 8'de görüldüğü gibi öğrencilerin kardeş sayısına göre psikolojik sağlık düzeylerine ilişkin görüşlerinin ortalamaları ölçek toplamında 2.98 ile 3.09 arasında değişmektedir. Elde edilen

görüş ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını ortaya çıkarmak amacıyla ANOVA testi analizi yapılmış ve buna yönelik ulaşılan sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 9. Kardeş Sayısına Göre Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin ANOVA Testi Sonuçları

Ölçek	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Farkın Kaynağı
Psikolojik Sağlık	Gruplar arası	.241	3	.080			
	Grup içi	248.147	508	.488	.165	.920	-
	Toplam	248.389	511				

Tablo 9’da görüldüğü gibi *kardeş sayısına* göre öğrencilerin psikolojik sağlık düzeylerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p > .05$).

Anne ve Baba Birliktelik Durumuna Göre Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeyleri

Öğrencilerin *anne ve baba birliktelik durumuna* göre psikolojik sağlık düzeylerine yönelik görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla t-testi uygulanarak analiz edilmiş ve buna yönelik elde edilen analiz sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 10. Anne ve Baba Birliktelik Durumuna Göre Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeylerine İlişkin t-Testi Sonuçları

Ölçek	Birliktelik	N	$\bar{X}$	Ss	t	Sd	P
Psikolojik Sağlık	Evet	427	3.00	.70127	-.218	510	.828
	Hayır	85	3.02	.68023			

Tablo 10’de görüldüğü gibi *anne ve baba birliktelik durumuna* göre öğrencilerin psikolojik sağlık düzeylerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p = > .05$).

Ailede Yaşayan Başka Birey Durumuna Göre Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeyleri

Öğrencilerin *evinde yaşayan başka birey olup olmaması durumuna* göre psikolojik sağlık düzeylerine yönelik görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla t-testi uygulanarak analiz edilmiş ve buna yönelik elde edilen analiz sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 11. Ailede Yaşayan Başka Birey Durumuna Göre Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeylerine İlişkin t-Testi Sonuçları

Ölçek	Başka birey	N	$\bar{X}$	Ss	t	Sd	p
Psikolojik Sağlık	Evet	112	2.97	0.69	-.547	510	.584
	Hayır	400	3.01	0.70			

Tablo 11’de görüldüğü gibi *evinde yaşayan başka birey olup olmaması durumuna* göre öğrencilerin psikolojik sağlık düzeylerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p = > .05$).

Aile Gelir Durumuna Göre Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeyleri

Öğrencilerin *aile gelir durumuna* göre psikolojik sağlık düzeylerine yönelik görüş ortalamaları ile standart sapma değerlerinin sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 12. Aile Gelir Durumuna Göre Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeylerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Ölçek	Gelir durumu	n	$\bar{X}$	Ss
Psikolojik Sağlık	Asgari ücret	209	2.95	0.69
	5000-10000TL arası	264	3.01	0.71
	10000TL ve üstü	39	3.21	0.64
	Toplam	512	3.00	0.70

Tablo 12’de görüldüğü gibi öğrencilerin *ailelerinin aylık gelir durumuna* göre psikolojik sağlık düzeylerine ilişkin görüşlerinin ortalamaları ölçek toplamında 2.95 ile 3.21 arasında değişmektedir. Elde edilen görüş ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını ortaya çıkarmak amacıyla ANOVA testi analizi yapılmış ve buna yönelik ulaşılan sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 13. Aile Gelir Durumuna Göre Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin ANOVA Testi Sonuçları

Ölçek	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Farkın Kaynağı
Psikolojik Sağlık	Gruplar arası	2.121	2	1.061			
	Grup içi	246.267	509	.484	2.192	.113	-
	Toplam	248.389	511				

Tablo 13’de görüldüğü gibi *aile gelir durumuna* göre öğrencilerin psikolojik sağlık düzeylerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>.05$).

Covid-19 Hastalığı Geçirme Durumuna Göre Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeyleri

Öğrencilerin *Covid-19 hastalığı geçirme durumuna* göre psikolojik sağlık düzeylerine yönelik görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla t-testi uygulanarak analiz edilmiş ve buna yönelik elde edilen analiz sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 14. Covid-19 Hastalığı Geçirme Durumuna Göre Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeylerine İlişkin t-Testi Sonuçları

Ölçek	Covid geçirme	N	$\bar{X}$	Ss	t	Sd	p
Psikolojik Sağlık	Evet	174	3.00	0.69	-.104	510	.917
	Hayır	338	3.00	0.70			

Tablo 14’de görüldüğü gibi *Covid-19 hastalığı geçirme durumuna* göre öğrencilerin psikolojik sağlık düzeylerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>.05$).

2. Öğrencilerin Maneviyat Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin maneviyat düzeylerine yönelik görüşlerinin dağılımlarını ortaya çıkarmak için ölçme aracındaki tüm maddelere verilen cevapların madde ortalamaları, standart sapmaları ve bunların düzeyleri hesaplanmış ve elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 15. Öğrencilerin Maneviyat Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Madde Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Düzeyleri

Maddeler	N	$\bar{X}$	Ss	Düzyey
1. Allah'ın beni sevdiğini hissediyorum	512	4.10	1.08	Uygun
2. Bir sorunla karşılaştığımda dua ederim	512	4.07	1.05	Uygun
3. Dini etkinliklere katılırım	512	3.41	1.13	Uygun
4. Dua ettiğimde Allah'a kendimi yakın hissederim	512	4.26	1.02	Uygun
5. Enerjisine inandığım şeyleri üzerimde taşıırım	512	3.14	1.34	Biraz uygun
6. Hayata dair bir hoşnutluk duygusu hissediyorum	512	3.00	1.20	Biraz uygun
7. Hayata gelmemin bir amacı olduğuna inanırım	512	3.68	1.27	Uygun
8. Hayatımda büyük bir boşluk varmış gibi hissediyorum *	512	2.77	1.34	Uygun
9. Maneviyatım bana güç verir.	512	3.47	1.10	Uygun
10. Yediğim şeylerin enerjisinin beni etkilediğine inanıyorum	512	3.31	1.25	Uygun
11. Hayatımı manevi kabullerime göre yaşarım	512	3.35	1.06	Uygun
12. Maneviyat stresli durumlarla başa çıkmama sağlar.	512	3.27	1.08	Biraz uygun
13. Hayatımın amacımı halen bulabilmiş değilim *	512	3.06	1.28	Uygun
14. Hayatta hiçbir şey sebepsiz olmaz	512	3.73	1.16	Uygun
15. Hayatta iyilikle kötülüğün bir savaşı var	512	3.93	1.10	Uygun
16. Her canlının taşıdığı bir enerji vardır	512	3.97	1.06	Uygun
17. Her insan hayatının anlamını bulmaya çalışmalıdır	512	3.90	1.07	Uygun
18. İlâhî bir gücün beni koruduğunu hissederim.	512	4.00	1.12	Uygun
19. Kâinatta, aşkın (ilâhî) bir varlığın olduğuna inanıyorum.	512	4.10	1.16	Uygun
20. Maneviyat hayatın anlamıyla ilişkilidir.	512	3.65	1.07	Uygun
21. Maneviyata önem veririm.	512	3.72	1.13	Uygun
22. Kâinatta her şeyin bir bütünü parçası gibi birbirine bağlı olduğuna inanırım.	512	3.81	1.11	Uygun
23. Maneviyatım davranışlarım üzerinde etkilidir.	512	3.54	1.09	Uygun

24. Maneviyatımı güçlendirmek için bazı manevi egzersizler (zikir, meditasyon, dua vb.) yaparım.	512	3.49	1.19	Uygun
25. Maneviyatla ilgili bir eğitim olduğunu görürsem katılmaya çalışırım.	512	3.12	1.17	Biraz uygun
26. Olduğum kişi olmaktan mutlu değilim.*	512	3.29	1.37	Biraz uygun
27. Maneviyat konusunda eğitim almak gerektiğine inanıyorum.	512	3.08	1.30	Biraz uygun
Ölçek toplam	512	3.56	0.60	Uygun

* “1,00- 1,79: Hiç uygun değil”, “1,80- 2,59: Uygun değil”, “2,60- 3,39: Biraz uygun”, “3,40- 4,19: Uygun”, “4,20- 5, 00: Tamamen uygun”

Tablo 15’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrenciler maneviyat ölçeğinin toplamına ($\bar{X}$ =3.56) “Uygun” düzeyinde katılmaktadırlar. Buna göre öğrencilerin maneviyat algılarının yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin görüşlerine göre maneviyat ölçeğinde en yüksek ortalamaya sahip üç madde sırasıyla şunlardır; “4. Madde; *Dua ettiğimde Allah’a kendimi yakın hissedirim*” ($\bar{X}$ =4.26; Uygun); “1. Madde; *Allah’ın beni sevdiğini hissediyorum*; ($\bar{X}$ =4.10; Uygun); “19. Madde; *Kâinatta. aşkın (ilâhî) bir varlığın olduğuna inanıyorum.*” ($\bar{X}$ =4.10; Uygun).

Bazı Değişkenlere Göre Öğrencilerin Maneviyat Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin maneviyat düzeylerinin; okul türü, cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, anne-baba birliktelik durumu, evde birlikte yaşayan başka bireylerin olup olmama durumu, ailenin aylık gelir durumu, Covid hastalığı geçirme durumu gibi değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

Okul Türüne Göre Öğrencilerin Maneviyat Düzeyleri

Öğrencilerin *okul türüne* göre maneviyat düzeylerine yönelik görüş ortalamaları ile standart sapma değerlerinin sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 16. Okul Türüne Göre Öğrencilerin Maneviyat Düzeylerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Ölçek	Okul türü	n	$\bar{X}$	Ss
Maneviyat Ölçeği	İmam Hatip Lisesi	97	3.66	0.61
	Proje İmam Hatip Lisesi	38	3.62	0.64
	Anadolu Lisesi	277	3.52	0.60
	Meslek Lisesi	100	3.56	0.59
	Toplam	512	3.56	0.60

Tablo 16’de görüldüğü gibi öğrencilerin *okul türüne* göre maneviyat düzeylerine ilişkin görüşlerinin ortalamaları ölçek toplamında 3.52 ile 3.66 arasında değişmektedir. Elde edilen görüş ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını ortaya çıkarmak amacıyla ANOVA testi analizi yapılmış ve buna yönelik ulaşılan sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 17. Okul Türüne Göre Öğrencilerin Maneviyat Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin ANOVA Testi Sonuçları

Ölçek	Varyans Kaynağı	KT	S	KO	F	p	Farkın Kaynağı
Maneviyat Ölçeği	Gruplar arası	1.442	3	.481			
	Grup içi	185.472	508	.365	1.316	.268	-
	Toplam	186.914	511				

Tablo 17’de görüldüğü gibi *okul türüne* göre öğrencilerin maneviyat düzeylerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p > .05$).

Cinsiyete Göre Öğrencilerin Maneviyat Düzeyleri

Öğrencilerin *cinsiyetine* göre maneviyat düzeylerine yönelik görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla t-testi uygulanarak analiz edilmiş ve buna yönelik elde edilen analiz sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 18. Cinsiyete Göre Öğrencilerin Maneviyat Düzeylerine İlişkin t-Testi Sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t	Sd	P
Maneviyat Ölçeği	Kız	365	3.60	0.62	2.455	510	.014*
	Erkek	147	3.46	0.55			

*: $p < .05$

Tablo 18’de görüldüğü gibi *cinsiyete* göre öğrencilerin maneviyat düzeylerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmıştır ($p = .014 < .05$). Buna göre kız öğrencilerin maneviyat düzeyleri erkek öğrencilere nispeten anlamlı olarak daha yüksektir.

Yaşlarına Göre Öğrencilerin Maneviyat Düzeyleri

Öğrencilerin *yaşlarına* göre maneviyat düzeylerine yönelik görüş ortalamaları ile standart sapma değerlerinin sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 19. Yaşlarına Göre Öğrencilerin Maneviyat Düzeylerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Ölçek	Yaş	n	$\bar{X}$	Ss
Maneviyat Ölçeği	14 yaş	95	3.58	0.57
	15 yaş	168	3.60	0.61
	16 yaş	138	3.53	0.57
	17 yaş ve üstü	111	3.53	0.66
	Toplam	512	3.56	0.60

Tablo 19’de görüldüğü gibi öğrencilerin *yaşına* göre maneviyat düzeylerine ilişkin görüşlerinin ortalamaları ölçek toplamında 3.53 ile 3.60 arasında değişmektedir.

Elde edilen görüş ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını ortaya çıkarmak amacıyla ANOVA testi analizi yapılmış ve buna yönelik ulaşılan sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 20. Yaşlarına Göre Öğrencilerin Maneviyat Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin ANOVA Testi Sonuçları

Ölçek	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Farkın Kaynağı
Maneviyat Ölçeği	Gruplar arası	.544	3	.181			
	Grup içi	186.370	508	.367	.494	.686	-
	Toplam	186.914	511				

Tablo 20’de görüldüğü gibi *yaşlarına* göre öğrencilerin maneviyat düzeylerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>.05$).

Kardeş Sayısına Göre Öğrencilerin Maneviyat Düzeyleri

Öğrencilerin *kardeş sayısına* göre maneviyat düzeylerine yönelik görüş ortalamaları ile standart sapma değerlerinin sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 21. Kardeş Sayısına Göre Öğrencilerin Maneviyat Düzeylerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Ölçek	Kardeş sayısı	n	$\bar{X}$	Ss
Maneviyat Ölçeği	Kardeş yok	157	3.58	0.60
	1 kardeş	180	3.58	0.58
	2 kardeş	156	3.55	0.61
	3 ve üstü kardeş	19	3.36	0.80
	Toplam	512	3.56	0.60

Tablo 21’de görüldüğü gibi öğrencilerin *kardeş sayısına* göre maneviyat düzeylerine ilişkin görüşlerinin ortalamaları ölçek toplamında 3.36 ile 3.58 arasında değişmektedir. Elde edilen görüş ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını ortaya çıkarmak amacıyla ANOVA testi analizi yapılmış ve buna yönelik ulaşılan sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 22. Kardeş Sayısına Göre Öğrencilerin Maneviyat Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin ANOVA Testi Sonuçları

Ölçek	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Farkın Kaynağı
Maneviyat Ölçeği	Gruplar arası	.911	3	.304			
	Grup içi	186.003	508	.366	.829	.478	-
	Toplam	186.914	511				

Tablo 22’da görüldüğü gibi *kardeş sayısına* göre öğrencilerin maneviyat düzeylerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>.05$).

Anne ve Baba Birliktelik Durumuna Göre Öğrencilerin Maneviyat Düzeyleri

Öğrencilerin *anne ve baba birliktelik durumuna* göre maneviyat düzeylerine yönelik görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla t-testi uygulanarak analiz edilmiş ve buna yönelik elde edilen analiz sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 23. Anne ve Baba Birliktelik Durumuna Göre Öğrencilerin Maneviyat Düzeylerine İlişkin t-Testi Sonuçları

Ölçek	Birliktelik	N	$\bar{X}$	Ss	t	Sd	P
Maneviyat Ölçeği	Evet	427	3.61	0.60	3.981	510	.000*
	Hayır	85	3.33	0.60			

Tablo 23’de görüldüğü gibi *anne ve baba birliktelik durumuna* göre öğrencilerin maneviyat düzeylerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmıştır ($p=.000<.05$). Buna göre anne ve babası birlikte olan öğrencilerin maneviyat düzeyleri anne ve babası ayrı olan öğrencilerden anlamlı olarak daha yüksektir.

Ailede Yaşayan Başka Birey Durumuna Göre Öğrencilerin Maneviyat Düzeyleri

Öğrencilerin *evinde yaşayan başka birey olup olmaması durumuna* göre maneviyat düzeylerine yönelik görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla t-testi uygulanarak analiz edilmiş ve buna yönelik elde edilen analiz sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 24. Ailede Yaşayan Başka Birey Durumuna Göre Öğrencilerin Maneviyat Düzeylerine İlişkin t-Testi Sonuçları

Ölçek	Başka birey	N	$\bar{X}$	Ss	t	Sd	P
Maneviyat Ölçeği	Evet	112	3.53	0.68	-.734	510	.463
	Hayır	400	3.57	0.58			

Tablo 24’de görüldüğü gibi *evinde yaşayan başka birey olup olmaması durumuna* göre öğrencilerin maneviyat düzeylerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p=>.05$).

Aile Gelir Durumuna Göre Öğrencilerin Maneviyat Düzeyleri

Öğrencilerin *aile gelir durumuna* göre maneviyat düzeylerine yönelik görüş ortalamaları ile standart sapma değerlerinin sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 25. Aile Gelir Durumuna Göre Öğrencilerin Maneviyat Düzeylerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Ölçek	Gelir durumu	n	$\bar{X}$	Ss
Maneviyat Ölçeği	Asgari ücret	209	3.58	0.60
	5000-10000TL arası	264	3.58	0.59
	10000TL ve üstü	39	3.36	0.71
	Toplam	512	3.56	0.60

Tablo 25’de görüldüğü gibi öğrencilerin *ailelerinin aylık gelir durumuna* göre maneviyat düzeylerine ilişkin görüşlerinin ortalamaları ölçek toplamında 3.36 ile 3.58 arasında değişmektedir. Elde edilen görüş ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını ortaya çıkarmak amacıyla ANOVA testi analizi yapılmış ve buna yönelik ulaşılan sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 26. Aile Gelir Durumuna Göre Öğrencilerin Maneviyat Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin ANOVA Testi Sonuçları

Ölçek	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Farkın Kaynağı
	Gruplar arası	1.736	2	.868			
Maneviyat Ölçeği	Grup içi	185.178	509	.364	2.386	.093	-
	Toplam	186.914	511				

Tablo 26’de görüldüğü gibi *aile gelir durumuna* göre öğrencilerin maneviyat düzeylerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>.05$).

Covid-19 Hastalığı Geçirme Durumuna Göre Öğrencilerin Maneviyat Düzeyleri

Öğrencilerin *Covid-19 hastalığı geçirme durumuna* göre maneviyat düzeylerine yönelik görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla t-testi uygulanarak analiz edilmiş ve buna yönelik elde edilen analiz sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 27. Covid-19 Hastalığı Geçirme Durumuna Göre Öğrencilerin Maneviyat Düzeylerine İlişkin t-Testi Sonuçları

Ölçek	Covid geçirme	N	$\bar{X}$	Ss	t	Sd	p
Maneviyat Ölçeği	Evet	174	3.55	0.60	-	510	.745
	Hayır	338	3.57	0.61			

Tablo 27’de görüldüğü gibi *Covid-19 hastalığı geçirme durumuna* göre öğrencilerin maneviyat düzeylerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>.05$).

Öğrencilerin Psikolojik Sağlık ile Maneviyat Düzeylerine İlişkin Görüşleri Arasındaki İlişki

Öğrencilerin psikolojik sağlık ve maneviyat düzeylerine ilişkin görüşleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için basit doğrusal Korelasyon Analizi yapılmıştır. Korelasyon analizi sonucunda yapılan karşılaştırmalar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 28. Öğrencilerin Psikolojik Sağlık ile Maneviyat Düzeylerine İlişkin Görüşleri Arasındaki Korelasyon Analizi

		Psikolojik Sağlık	Maneviyat
Psikolojik Sağlık	Pearson Correlation	1	.177**
	Sig. (2-tailed)		.000
	N	512	512
Maneviyat	Pearson Correlation	.177**	1
	Sig. (2-tailed)	.000	
	N	512	512

**Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 28’da görüldüğü gibi yapılan korelasyon analiz sonucunda öğrencilerin psikolojik sağlık düzeyleri ile maneviyat düzeyleri arasında pozitif yönde, düşük düzeyde, anlamlı ilişki ($r=.177$; $p<.01$) olduğu tespit edilmiştir. Buna göre öğrencilerin maneviyat düzeyleri arttıkça psikolojik sağlık düzeylerinin de arttığı söylenebilir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırmada, COVID-19 salgını döneminde liseli öğrencilerin psikolojik sağlık ve maneviyat düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin; okul türü, cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, anne-baba birliktelik durumu, evde birlikte yaşayan başka bireylerin olup olmama durumu, ailenin gelir durumu, Covid hastalığı geçirme durumu gibi özelliklerine göre de görüşleri arasındaki farklılıklar araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin psikolojik sağlık algıları orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerin psikolojik sağlık düzeylerine yönelik görüşlerinin; *okul türü, yaş, kardeş sayısı anne - baba birliktelik durumu, evde yaşayan başka birey olup olmaması, aile gelir durumu ve Covid-19 hastalığı geçirme durumu değişkenlerine* göre anlamlı olarak farklılaşmadığı saptanmamıştır. Bu bağımsız değişkenlere göre psikolojik sağlık düzeyleri arasında anlamlı farklılıkların saptanmaması bu değişkenler bakımından öğrencilerin benzer özelliklere sahip oldukları şeklinde yorumlanmıştır. Diğer taraftan *cinsiyete* göre görüşler arasında anlamlı fark saptanmıştır. Buna göre erkek öğrencilerin psikolojik sağlık düzeyleri kız öğrencilere göre nispeten anlamlı olarak daha yüksektir. Erkek öğrencilerin ailede yetiştirilme tarzı bakımından kızlara nispeten daha rahat bir ortamda yetişmektedirler. Ayrıca toplumdaki cinsiyet rolleri bakımından duyu ve düşüncelerini daha rahat ifade edebilecek özellikte olduklarından psikolojik sağlıklarının da daha yüksek olmasına neden olmuş olabilir. Bununla birlikte bu araştırmada erkek öğrencilerin psikolojik sağlık düzeylerinin kız öğrencilere nispeten anlamlı olarak daha yüksek saptanmasına karşın Aydoğdu (2013) tarafından yapılan araştırma bulgularına göre ise üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin cinsiyet açısından farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır. Bu konuda net yargıya varabilmek için daha fazla araştırmalara sonuçlarına ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Alanyazında yapılan araştırmalar incelendiğinde psikolojik sağlamlığın bireye çok yönlü katkıları ortaya konulmuştur. Örneğin Toprak (2014) tarafından yapılan araştırmanın sonucunda psikolojik ihtiyaç, doyum ve psikolojik sağlık ayrı ayrı mutluluğu ve yaşam doyumunu anlamlı bir biçimde yordadıkları tespit edilmiştir. Bir başka araştırmada ise öz duyarlılık düzeyleri ile psikolojik sağlık arasındaki ilişki incelenmiş, öz duyarlılık ve alt boyutları ile psikolojik sağlık arasında anlamlı bir pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır (Şahin, 2014). Arslan (2015) tarafından yapılan araştırmada psikolojik sağlık ile öz yeterlilik, benlik saygısı ve olumlu duygular arasında anlamlı düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Aydoğdu (2013) tarafından yapılan araştırmada üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile başa çıkma ve bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmada öğrencilerin görüşlerine göre psikolojik sağlıkları orta düzeydedir. Özellikle *Stresli olayların üstesinden gelmekte güçlük çekerim (madde 2), Hayatımdaki olumsuzlukların etkisinden kurtulmam uzun zaman alır (madde 6), Kötü bir şeyler olduğunda bunu atlatmak benim için zordur (madde 4)* gibi yargılara öğrenciler yüksek düzeyde katılım göstermişlerdir. Buna göre öğrenciler stresli olaylar ve olumsuzluklar karşısında psikolojik sağlıklarını koruyamamakta, ayrıca kötü şeylerin olacağına yönelik umut düzeyinde de sorunlar yaşamaktadırlar. Öğrencilerin umutlarını artırmak ve olumsuz düşüncelerden kurtulmalarını sağlamak için kaygı yönetimi, stres yönetimi, gelecek planlaması gibi eğitimlerle desteklenmeleri önemli görülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin maneviyat algılarının yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerin maneviyat düzeylerine yönelik görüşleri arasında *okul türü, yaş, kardeş sayısı, evinde yaşayan başka birey olup olmaması durumu, aile gelir durumu, Covid-19 hastalığı geçirme durumuna* göre anlamlı bir fark saptanmamıştır. Buna karşın *cinsiyet ve anne ve baba birliktelik durumuna* göre öğrencilerin maneviyat düzeylerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Buna göre kız öğrencilerin maneviyat düzeyleri erkek öğrencilere nispeten anlamlı olarak daha yüksektir. Ayrıca, anne ve babası birlikte olan öğrencilerin maneviyat düzeyleri anne ve babası ayrı olan öğrencilerden anlamlı olarak daha yüksektir. Kız öğrencilerin maneviyat düzeylerinin yüksek oluşu toplumsal rollerden kaynaklı olabilir. Kadınlara yüklenen “yuvayı kurma” gibi toplumsal roller kadınların evine, geleneklere, ailesine, geleneklere ve maneviyata sahip çıkma gibi sosyal kabullere neden olmuş olabilir. Ayrıca kadınların sosyal yaşamda daha kırılğan ve duygusal olmaları maneviyata

yönelik daha yüksek inançlara sahip olmalarına neden olmuş olabilir. Bununla birlikte anne ve babası birlikte olan öğrencilerin maneviyat düzeyleri anne ve babası ayrı olan öğrencilerden anlamlı olarak daha yüksek oluşu da toplumsal yetiştirme biçimiyle ilişkili olabilir. Aile birlikteliğinin olduğu ortamda yetişen çocuklar geleneklere, sosyal ve manevi inançlara uygun şekilde yetiştirilme olasılıkları daha yüksek olabilir. Buna karşın aile birlikteliğinin olmadığı aile çocukları çoğunlukla boşanma, ayrılma, yeni aile kurma, aile şiddeti gibi sorunlarla da karşılaşma ihtimalinden dolayı hayata ve maneviyata daha olumsuz yaklaşmış olabilirler.

Alanyazındaki araştırmalarda maneviyatın bireyin yaşamındaki önemi vurgulanmaktadır. Nitekim, Okyay (2008) tarafından yapılan araştırmada katılımcıların çoğunluğu maneviyatı bütüncül bakımın bir parçası olarak gördüklerini belirtmiş ve maneviyatın önemini vurgulamıştır. Bir başka araştırmada maneviyat kavramının Türk ve Amerikan kültürlerinde nasıl algılandığını ve maneviyat-diğerkamlık ilişkisi ortaya konulmuştur. Çalışmada sonuçlarına göre hem Türkiye'de hem de Amerika'daki katılımcıların diğerkamlık, yardım etme ve değer gibi konuları maneviyat ile ilişkilendirdikleri görülmüştür (Düzgüner, 2013). Buna göre maneviyatın bireyin yaşamında olumlu katkı sunabilecek bir özelliğe sahip olduğu söylenebilir. Bu araştırma bulgularına göre öğrencilerin maneviyat düzeyleri yüksek çıkmıştır. Özellikle öğrencilerin *Dua ettiğimde Allah'a kendimi yakın hissedirim* (madde 4), *Allah'ın beni sevdiğini hissediyorum* (madde 1), *Kâinata, aşkın (ilâhî) bir varlığın olduğuna inanıyorum* (madde 19) gibi yargılara yüksek düzeyde katılmaktadırlar. Buna göre öğrenciler Allah'a inanma, ona yakın olma ve sevgi duyma konusundaki inançları yüksektir. Diğer bir ifade ile öğrencilerin maneviyata yönelik inanç düzeyleri yüksek görülmektedir.

Araştırmada elde edilen diğer bir sonuç, maneviyat ve psikolojik sağlık arasındaki pozitif ilişkidir. Buna göre öğrencilerin maneviyat düzeyleri arttıkça psikolojik sağlık düzeyleri de artmaktadır. Araştırmada elde edilen fark her ne kadar düşük düzeyde de olsa anlamlı ve pozitif yöndedir. Maneviyata yönelik algıların yüksek olması bireylerin hayata ve olaylara daha olumlu bakış açısı kazandıklarını ayrıca olumsuz durumlar ve olaylar karşısında manevi destek hissederek daha dayanıklı oldukları şeklinde yorumlanabilir. Bu durum, maneviyat düzeyleri yüksek bireylerin olumsuz hayat tecrübeleri karşısında psikolojik sağlamlıklarının daha güçlü olduğu şeklinde değerlendirilebilir. Alanyazındaki araştırma sonuçlarında da benzer bulgulara rastlamak mümkündür. Dein ve Kimeter (2014) dindar olanların daha düşük seviyede depresif semptomlara ve depresyon sıklığına sahip olduklarını ve dinin depresyondan iyileşme hızını arttırdığını ortaya koymaktadır. Ayrıca maneviyatın psikolojik sağlamlığı doğrudan, anlamlı ve pozitif yönde; psikolojik sağlamlığın ise belirsizliğe tahammülsüzlüğü doğrudan, anlamlı ve negatif yönde etkilediği bulunmuştur (Kasapoğlu, 2020). Bununla birlikte gelecekle ilgili düşünceler değişkeni ve iyilik halinin maneviyat ile arasında da anlamlı fark da saptanmıştır (Doğan, 2006). Araştırma sonuçlarından da anlaşılacağı üzere gençlerin psikolojik sağlamlıklarının kazandırılmasında ve sürdürülmesinde maneviyatın olumlu etkisinden yararlanmak mümkündür. Buna göre özellikle pandemi gibi toplumsal, psikolojik ve sosyal ciddi sonuçları olan olaylar karşısında olumsuz etkilerin azaltılması ve ayrıca psikolojik sağlamlığın kazandırılması adına maneviyatın iyileştirici etkisinden yararlanılabilir. Bu konuda liselerde maneviyat üzerine konferans, toplantı, seminerlerin yapılması, ayrıca maneviyat konusunda kitap okumalarının gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

Lisans Bilgileri

Siirt Eğitim Dergisi'nde yayınlanan eserler Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Copyrights

The works published in Siirt Journal of Education are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Etik Beyannamesi

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında belirtilen kurallara uyulduğunu ve “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirini gerçekleştirmediğimizi beyan ederiz. Aynı zamanda yazarlar arasında çıkar çatışmasının olmadığını, tüm yazarların çalışmaya katkı sağladığını ve her türlü etik ihlalinde sorumluluğun makale yazarlarına ait olduğunu bildiririz.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Etik kurul adı: Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Etik kurul karar tarihi: 22.03.2021

Etik kurul belgesi sayı numarası: E.16668

Kaynakça

- Akfirat, O. N., & Özsoy, M. (2021). Türkiye’de psikolojik sağlamlık ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Kocaeli Eğitim Dergisi*, 4(1), 26-42
- Aras, N. (2021). Yeni koronavirüs hastalığını (covid-19) yenmiş bireylerde travma sonrası büyümede travma sonrası stres belirtileri, psikolojik sağlamlık ve umudun rolü. Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.
- Arslan, G. (2015). Ergenlerde psikolojik sağlamlık: Bireysel koruyucu faktörlerin rolü. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(44), 73-82.
- Aşkın, R., Bozkurt, Y. & Zeybek, Z. (2019). Covid-19 pandemisi: Psikolojik etkileri ve terapötik müdahaleler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Sosyal Bilimler Özel Sayısı* 37, 306.
- Aydın, M. & Egemberdiyeva, A. (2018). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3(1), 37-53.
- Aydoğdu, T. (2013). Bağlanma stilleri, başa çıkma stratejileri ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem yayınları
- Dein, S. & Kimter, N. (2014). Din, maneviyat ve depresyon: Tetkik ve tedavi için öneriler. *Ekev Akademi Dergisi*, (58), 739-750.
- Doğan, T. (2006). Üniversite öğrencilerinin iyilik halinin" maneviyat" ve" serbest zaman" boyutlarının incelenmesi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 3(26), 1-16.
- Doğan, T. (2015). Kısa psikolojik sağlamlık ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 3(1), 93-102.
- Düzgüner, S. (2013). Maneviyat algısı ve diğerkâmlıkla ilişkisi (kan bağıışı örneğinde Türkiye ve Amerika karşılaştırmalı nitel bir araştırma. Doktora Tezi, Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- George, D., & Mallery, P. (2019). *IBM SPSS statistics 26 step by step: A simple guide and reference*. Routledge.
- Gürkan, U. (2006). Grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin yılmazlık düzeylerine etkisi, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Horozcu, Ü. (2010). Tecrübi araştırmalar ışığında dindarlık ve maneviyat ile ruhsal ve bedensel sağlık arasındaki ilişki. *Milel Ve Nihal İnanç, Kültür Ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi*, (7) 1, 209-240.
- Karakaş, M. (2020). Covid-19 salgınının çok boyutlu sosyolojisi ve yeni normal meselesi. *İstanbul University Journal of Sociology*, 40(1), 541-573.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kasapoğlu, F. (2020). COVID-19 salgını sürecinde kaygı ile maneviyat, psikolojik sağlamlık ve belirsizliğe tahammülsüzlük arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Turkish Studies*, 15(4), 599-614.
- Köylü, M. (2010). Ruh ve beden sağlığı üzerine yapılan araştırmaların bir değerlendirilmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 28(28), 5-36.
- Okyay, N. (2008). Hemşirelerin maneviyat ve manevi bakıma ilişkin düşüncelerin belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

- Öz, F. & Yılmaz, E. (2009). Ruh sağlığının korunmasında önemli bir kavram: Psikolojik sağlamlık. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 16(3), 82-89.
- Şahin, D. (2014). Öğretmelerin öz duyarlıklarının psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Şirin, T. (2018). Maneviyat ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Electronic Turkish Studies*, 13(18), 1283-1309.
- T.C Sağlık Bakanlığı, T.C. Sağlık Bakanlığı Covid-19 Bilgilendirme Platformu. (Erişim 1 Aralık 2020).
- TDK. Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/>
- Toprak, H. (2014). Ergenlerde mutluluk ve yaşam doyumunun yordayıcısı olarak psikolojik sağlamlık ve psikolojik ihtiyaç doyumu. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Tunç, B., & Totan, T. (2020). Okul psikolojik danışmanlığında manevi iyi oluşun okul psikolojik danışmanlığında manevi iyi oluşun. *Ege Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 1-20.
- Zembilci, Z. (2017). Alternatif manevi arayışları: Siber manevi örnek. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Extended Summary

Introduction

The New Coronavirus Disease (Covid-19) is a virus identified on January 13, 2020 in Wuhan, China, in the last month of 2019. As a result of the research conducted in a group of patients who developed with some respiratory symptoms (fever, cough, difficulty in breathing) (Ministry of Health, 2020). With the Covid-19 pandemic, many changes have occurred in the world. Situations such as the closure of schools, the long stay of people in quarantine and the loss of their relatives have affected people spiritually and psychologically. Fear of the unknown has caused mental disorders in humans. In a study, it was understood that those who were in the same environment with individuals whose tests were positive during the Covid-19 epidemic had negative psychological results to a great extent, and this negative psychological state continued even if the tests were negative (Karakaş, 2020). During the Covid-19 pandemic, individuals are negatively affected by reasons such as not being able to meet their psychologically vital needs, transferring false information about the process, being socially restricted, financial difficulties, being caught or in contact with the virus, and being quarantined for this reason (Aşkın, Bozkurt & Zeybek, 2008). 2019).

Especially high school youth are among the groups affected by this situation. The fact that the schools are not face-to-face has caused the children to become asocial and made them more dependent on the virtual world. Since the face-to-face relations could not be realized, it also caused problems in the spiritual sense. Because man is a social being. The inability to live this sociality has brought many problems with it. The power of spirituality should be utilized in dealing with these problems. Aras (2021) determined that the variables of resilience and hope contribute positively to post-traumatic recovery. With this research, the spirituality and psychological resilience levels of young people during the Covid-19 process were investigated.

Method

In the research, general survey and relational survey models, which are quantitative research designs, were used. The "Brief Resilience Scale" developed by Doğan (2015) and the "Spirituality Scale" developed by Şirin (2018) were used as data collection tools. 512 high school students attending high schools in Kütahya province participated in the study in the 2021-2022 academic year.

Since the data set obtained in this study showed a normal distribution, parametric tests were used in the analysis. For the analysis of the data, descriptive analyzes and significance analyzes were made using computer package programs. The data of the research were analyzed using computer package programs. In the analyses, descriptive analyzes (percentage, frequency), difference analyzes (t-test, ANOVA) and correlation analyzes were performed.

Findings

According to the results of the research, it was determined that the students' perceptions of psychological resilience were at a moderate level. There was no significant difference between the opinions of the students on the psychological resilience levels according to the type of school, age, number of siblings, mother and father relationship status, whether there is another person living in the house, family income status and Covid-19 disease status. However, there was a difference according to gender. On the other hand, it was determined that the students' perception of spirituality was at a high level. While no significant difference was found between the perceptions of spirituality according to school type, age, number of siblings, whether there is another person living at home, family income status, and Covid-19 disease, there is significant difference between students' views on spirituality levels according to gender and parental union status. In addition, it was determined that as the spirituality levels of the students increased, their psychological resilience levels also increased.

Discussion, Conclusion and Recommendations

In this study, the relationship between the psychological resilience and spirituality levels of high school students during the COVID-19 epidemic was examined. However, students; The differences between their views were also investigated according to their characteristics such as school type, gender, age, number of siblings, parental coexistence, whether there are other individuals living together at home, family income status, and Covid disease status. According to the results of the research, it was determined that the students' perceptions of psychological resilience were at a moderate level. In addition, there was no significant difference between the opinions of the students on the level of resilience according to the type of school. There was a significant difference

between the views according to gender, according to this, the psychological resilience levels of male students were significantly higher than female students. There was no significant difference between the opinions of the students about their psychological resilience levels according to their ages. According to the number of siblings, there was no significant difference between the views of the students on the level of resilience. There was no significant difference between the opinions of the students about the psychological resilience levels according to the mother and father's relationship status. There was no significant difference between the opinions of the students on the level of resilience, depending on whether there was another person living in their house or not. There was no significant difference between the students' views on their psychological resilience levels according to their family income. There was no significant difference between the opinions of the students on the level of psychological resilience according to the status of having Covid-19 disease.

According to the results of the research, it was determined that the students' perception of spirituality was at a high level. According to the school type, there was no significant difference between the students' views on their spirituality levels. There was a significant difference between the views according to gender, and the spirituality levels of female students were significantly higher than male students. There was no significant difference between the opinions of the students about their spirituality levels according to their ages. According to the number of siblings, there was no significant difference between the students' views on their spirituality level. A significant difference was found between the students' views on their level of spirituality according to the state of mother and father togetherness. Accordingly, the level of spirituality of the students whose parents are together is significantly higher than the students whose parents are separated. There was no significant difference between the students' views on their spirituality levels, depending on whether there was another person living in their house or not. There was no significant difference between the students' views on their spirituality level according to their family income. There was no significant difference between the opinions of the students on their spirituality level according to their Covid-19 disease status.

Another result obtained in the research is the positive relationship between spirituality and resilience. Accordingly, as students' spirituality levels increase, their psychological resilience levels also increase.